סבכירה בנ'. במרחשון: **ברגש חדש כפליו.** הוי רביעה אחרונה: **נשאול.** להתפלל על הגשמים: **לתענות.** לגזור תענית אם לא ירדו: **ואמר ר' זירא לנודר.** דהנודר (א) (בין עד הגשם בין עד הגשמים) אסור עד זמן רביעה שניה ומשמע בין שאמר "עד הגשם" בין דאמר עד הגשמים: **ואמרינן עלה כמאן אולא וכו' כמאן כרבי יוסי.** דמיסס י"ז עד יום כ"ג הוו שבעה ימים דאי ר' מאיר אלא הוו אלא ה' ימים אלמא דאמר לא הוו כ"ג גמליאל דמקיל, הכא גבי נדרים דאמר עד שיגיע זמנה של רביעה אע"פ שעדיין לא ירדה סבירא ליה אחה מונה ראשונה ושניה ולא ראשונה בלבד לא שנא דאמר עד הגשם לא שנא דאמר עד הגשמים וקשיא לר' זירא: **אמר לך ר' זירא אמר לאי דאמר שניה לנודר דאמר עד הגשמים.** "וגשמים" תרתי משמע אבל אמר "עד הגשם" לעולם אימא לך עד זמן גשמים שהיא רביעה ראשונה קאמר ולא שניה: **מתני' אמר שאיני מועם עד ראש חדש אדר.** סתם אין אסור אלא עד ראש חדש אדר הראשון: **גמ'** מדקתני מתני' אינו אסור אלא עד אדר הראשון אלמא דכל היכא דקאמר עד אדר סתמא אדר הראשון משמע ולא שני: **דשניה.** הרואה לכתוב בספר אדר הראשון כותב בהדיא אדר הראשון אבל אם רואה לכתוב אדר השני כותב סתם דברי ר"מ דסתם אדר השני משמע ולא הראשון: **אדר שני כותב.** בהדיא אדר השני דבסתם אדר הראשון הוא: **אפילו תימא.** מתניתין=ר"מ מתני' כגון דלא ידע דמיעברא שתא הילוך כי אמר סתם אדר הראשון משמע ולא השני אלא נתכוין אלא לאדר הסמוך לשבט דקתני "אדר השני כותב סתם" כגון דידע דמיעברא שתא וכי אמר אדר סתם משמע אדר השני: **והתניא** דאמר דבעד הגשם טולהו מודו דעד שיגיע זמן קאמר היכי אמר להו רשב"ג אודו לי מיהת ומאי אריא אודו לי' אפי' ירדו כלל כיון דכי אדר עד הגשם אמר והגיע זמנה של רביעה שניה לכולי עלמא אינים נדריה ומתרלינן ההוא דאמר "עד הגשמים" כלומר אי אמר עד הגשם אין הכי נמי דלכולי עלמא בעד שיגיע זמן סגי אבל הכא במאי עסקינן דאמר עד הגשמים זהו הפירוש הכתוב בשמועה זו אבל אחרים פירשו דמעיקרא ר' זירא ה"ק מחלוקת כלומר כי אפליגו במתני' ומיהו לכ"ע עד רביעה שניה מתסר אמר עד שתרד ואמר עד שתגיע דוקא כי אמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר דהיינו רביעה ראשונה אמר עד שתרד ואמר עד שתגיע דוקא וכי אמר מחלוקת כאילו אמר לא שנו ומקשינן עליה מדרשב"ג דאמר אתה מונה בהן רביעה ראשונה ושניה אלמא אפי' אמר עד הגשם דקס"ד דבהכי עסקינן מיתסר עד רביעה שניה ומפרקינן ההוא דאמר עד הגשמים: **מתני'** קונם יין שאני טועם לשנה ונתעברה השנה אסור בה ובעבורה. כבר כתבתי למעלה דעיקר רבותיה דתנא דאפי' נודר מתחילת השנה כיון דאמר השנה לא אמרינן שנה אחת קאמר אלא אסור בה ובעבורה דהיינו י"ג חדש מיהו דוקא באמר השנה אי נמי שנה זו אבל באומר שנה אחת סתם אין חדש העבור בכלל אע"פ שאותה שנה שנדר בה מעוברת שהרי אם לא הגה באומרו שנה זו משלים לשנה הבאה הפשומה ואע"פ שאסור לו לעשות כן בתחילה דאיכא בל תאחר כיון שאם איחר משלם בשנה אחרת הרי לא הוקבע בשנה זו שהיא מעוברת הילכך אפי' קיים אותה שנה זו אין חדש העיבור בכלל והוסיף עוד הרשב"א ז"ל דאפי' באומר שנה אחת מיום זה אין חדש העיבור בכלל והבית רואה מדתנן בערכין פרק המוכר שדהו (דף נא.) המוכר בית בערי חומה אינו אלא משנה שמכרה לו שנאמר עד מלאת לו שנה תמימה כשהוא אומר תמימה להביא חדש העבור ואלו מוכר בית בבני ערי חומה כאומר שנה אחת מיום זה הוא דמשעת מכירה הוא מונה ואפי' הכי קטמא דרבי רחמנא הא לאו הכי מונה שנים עשר חדש ולא חדש העיבור וכתב עוד ז"ל דלפי זה הא דתנן בפרק השואל (ב"מ דף קב.) המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה השנה נשוכר באומר שנה זו לו השנה הוא דלעולם יש לו לשוכר חדש העבור מיהו לא משכחת לה שיהו לו י"ג חדש אלא בעומד בחלקם השנה אבל בעומד בחלקם לא דאי אמר השנה לו שנה זו אין לו אלא עד חלקם השנה ואי אמר שנה אחת מיום זה אינו מונה אלא י"ב חודש מיום ליום אלו דברי ז"ל ואינן נראין לי דודאי עיקר חדושיה דתנא לומר דבשנה מעוברת יש לו לשוכר שלשה עשר חדש ואם אמרת דלא משכחת לה אלא בעומד בחלקם השנה כל כי האי גוונא הוה ליה לתנא לפרושי ולא למסתם ולמפסק דיניה דנתעברה לשוכר ולא משכחת לה אלא בחורחא דמיקתא לפיכך נראה לי דנודר ושוכר כל שקדם נדר ושכירות לחדש העבור ואמרו שנה אחת מיום זה מונין שלשה עשר חדש ואחת מתניתין דפרק השואל כפשטה וכי תימא אם כן תקשי ליה הא דערכין לאו ראיה היא כלל שאילו היה תנאי בין מוכר לנוקח בשנה מעוברת לומר אם לא הגאל מיום זה לשנה אחרת יהא חלוט אין הכי נמי דלהביא חדש העבור לא הוה צריך רבויא אבל הכא אין מוכר ונוקח מתנין כלל אלא תורה היא שפסקה להכי זמן בכל השנים אם לא יגאל עד שנה יהא נחלט לכך אם לאו רבויא הוה אמינא דתורה זמן מ' פסקה לכל הנוקחין דהייט י"ב חדש דהוי שנה ברוב שנים והרי אתה רואה ברים פרקין דדחי דאפי' בעומד בשנה מעוברת ואמר השנה דאי לאו דאמטמוענן תנא הוה אמינא הלך אחר רוב שנים דלא אית בהון עיבור וכל שכן התורה שלא דברה על שנה ידוע דאי לאו רבויא הוה אמינא דשנה ברוב שנים קאמר להכי אצטריך רבויא כן נראה לי ואני חוכך עוד לומר דאפי' בנדר שנה אחת סתם אסור בעבורה דמסתמא שנה זו משמע ואי פשט נמי קרוב אני לומר דאין לו תשלומין דמסתמא בשאינו עד אחד ואחד ראשון מיקרי אחד:

הכבירה בנ'. במרחשון: **בינונית.** ת"ח שמיוחדים במעשיהם: רביעה ראשונה לשאול. שאם מתפללין ותן על ומשר חוץ מן הגולה: שלשים להתענות. אם לא ירדו גשמים: אמר ר' זירא לנודר. דלאמרי' בתמני': ואמרינן עלה כו' מיתיבי אינו אסור אלא עד ראש חדש אדר הראשון. "אדר" אלמא סתמא דאדר דקאמר ראשון הוא, לימא מתני' רבי יהודה היא דתניא אדר הראשון כותב "אדר הראשון", אדר שני כותב "אדר" סתם, דברי ר"מ ר' יהודה אומר "אדר הראשון כותב סתם, אדר שני כותב "תיניין". אמר אביי אפילו תימא ר"מ: הא דידע דמעברא שתא הא דלא ידע והתניא

מיתיבי איזהו זמנה של רביעה הכבירה בנ' בינונית בשבעה, אפילה (בעשרים ושלשה) דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר בשבעה ובשבעה עשר, ובעשרים ושלשה, רבי יוסי אומר "בשבעה עשר, ובעשרים ושלשה ובחודש כסלו, וכן היה ר' יוסי אומר אין ההידים מתענין עד שיגיע ר"ח כסלו ואמרינן עלה בשלמא רביעה ראשונה = לישאל' "שלישית" = להתענות אלא "שניה" למאי ואמר רבי זירא לנודר, ואמרינן עלה כמאן אולא הא דתניא רשב"ג אומר גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה בהן רביעה ראשונה ושניה כמאן כרבי יוסי? הרא דאמר "עד הגשמים": מתני' "קונם יין שאיני טועם לשנה" נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה, "עד ראש אדר" עד ראש אדר הראשון, "עד סוף אדר" עד סוף אדר הראשון: גמ' אלמא סתמא דאדר דקאמר ראשון הוא, לימא מתני' רבי יהודה היא דתניא אדר הראשון כותב "אדר הראשון", אדר שני כותב "אדר" סתם, דברי ר"מ ר' יהודה אומר "אדר הראשון כותב סתם, אדר שני כותב "תיניין". אמר אביי אפילו תימא ר"מ: הא דידע דמעברא שתא הא דלא ידע והתניא

גשמים סבירא להו לרבנן דלטפויי קאתי ורשב"ג סבירא לי' דאפי' בכי הא מוקמינן ליה אדיניה אלא דייקי אינשי בין גשם לגשמים וכי תימא אי בשאין להתחלתו זמן קבוע עד שיגיע זמנו קאמר וכדכתיבנא כי אמר עד הקציר אמאי מיתסר עד שיתחילו העם לקצור הוה לן למימר עד שיגיע זמן הקציר אע"פ שאין קוצרין עדיין דהא כי היכי דאין להמשכתו זמן קבוע ה"ל אין קבוע להתחלתו והוה ליה כעד הגשם לאו קושיא היא דבגשם משום דידעינן זמנה של רביעה וכדתניא בסמוך אזלינן בתריה אבל קציר לא ידעינן זמניה שהכל הוא לפי האדלות שיש מבכרות ויש מאחרות הילכך כיון דלא ידעינן זמנה על כרחין אית לן למיזל אחר קציר ממש כנ"ל: מיתיבי וכו' בכירה לאשונה בשלשה בו. במרחשון: אפילה. אחרונה: אין ההידים מתענין. תלמידי חכמים המתענין ומתפללין על הגשמים כדתנן בפ"ק דתענית (ד' י.) התחילו ההידים מתענין: לשאול. ותן טו"מ בברכת השנים: להתענות. אם לא ירדו: לנודר. שאם נדר עד הגשמים אסור עד רביעה שניה דסתם גשמים רביעה שניה משמע שאין מקדמת ולא מאחרת: כמאן אולא הא דתניא רשב"ג אומר גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה להם רביעה ראשונה ושניה כמאן כר' יוסי. דאמר בי"ז ובב"ג דאילו לר"מ ליכא ז' ימים בין ראשונה לשניה ואילו לר' יהודה איכא עפי' ורשב"ג לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי לא קפידנא בנודר בירידת גשמים כלל אלא בזמנן אלא לדידכו דהי דקפדיתו בירידה ממש אודו לי מיהת דאע"פ שהתחלת ירידתן היתה מתחלת רביעה ראשונה ולא פסקו אפי' הכי אודו לי דכיון שנמשכו עד רביעה שניה תורת רביעה שניה עליהן ושליס ליה זמן נדריה וקס"ל דבנודר עד הגשם עסקי' דהכי הוה אורחייהו לאינשי ואם איתא לדר' זירא דאפי' [וכי זירא] נמי אמר דשניה לנודר דמשמע הגשם דהכל אינו לנודר אף היכא דאמר עד הגשם ומתני' דאמר עד הגשמים ופ"ת ורשב"ג אמאי נקט גשמים שירדו ואם אף במתני' תנן עד שיגיע זמן על רביעה שניה וי"ל דנקט ירדו בשביל רביעה ראשונה כדמפרש בפ"ק דתענית (דף ה:) לענין להלן בשביל הלשון שהותרו בשירדו דוקא דבלא ירידה ודאי לא אתו: אסור בה ובעבורה. עד סופה דעיבורה הוי בכלל שנה ושנה: ר' יהודה אומר אחד בחשון כותב סתם אחד שני כותב הנין. וכר' יהודה: הא דידע דמיעברא שתא. דאם קרי לאחד שני סתם ומתני' בשאינו יודע בעיבורה עד אחר ואחד בחשון מיקרי אחד:

עין משפט נר מצוה

לו א ב מיי' פ"י מהל' נדרים הל' יא טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' יח: לו ג מיי' שם הל' ו סמג לאוין רמב טוש"ע שם סעי' ז: לח ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח ועש"ם לט ה טוש"ע אה"ע סי' קכו סעי' ו בהג"ה ועוש"ע חו"מ סימן מג סעי' כח: מ ו מיי' פ"י מהל' נדרים הל"ו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' מ:

תוספות

מיתיבי איזהו זמנה של רביעה הכבירה בנ' בינונית בשבעה, אפילה (בעשרים ושלשה) דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר בשבעה ובשבעה עשר, ובעשרים ושלשה, רבי יוסי אומר "בשבעה עשר, ובעשרים ושלשה ובחודש כסלו, וכן היה ר' יוסי אומר אין ההידים מתענין עד שיגיע ר"ח כסלו ואמרינן עלה בשלמא רביעה ראשונה = לישאל' "שלישית" = להתענות אלא "שניה" למאי ואמר רבי זירא לנודר, ואמרינן עלה כמאן אולא הא דתניא רשב"ג אומר גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה בהן רביעה ראשונה ושניה כמאן כרבי יוסי? הרא דאמר "עד הגשמים": מתני' "קונם יין שאיני טועם לשנה" נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה, "עד ראש אדר" עד ראש אדר הראשון, "עד סוף אדר" עד סוף אדר הראשון: גמ' אלמא סתמא דאדר דקאמר ראשון הוא, לימא מתני' רבי יהודה היא דתניא אדר הראשון כותב "אדר הראשון", אדר שני כותב "אדר" סתם, דברי ר"מ ר' יהודה אומר "אדר הראשון כותב סתם, אדר שני כותב "תיניין". אמר אביי אפילו תימא ר"מ: הא דידע דמעברא שתא הא דלא ידע והתניא

[תוספתא תענית פ"ל] *בתוס' תענית ו. ע"ש [illegible]

תוספתא שם תענית שם ע"ב]

ס"ל שני

[תוספתא מגילה פ"ל]

פי' הרא"ש

הכבירה בנ' טו'. וכולם במרחשון: ההידים. ת"ח שמיוחדים במעשיהם: רביעה ראשונה לשאול. שאם מתפללין ותן על ומשר חוץ מן הגולה: שלשים להתענות. אם לא ירדו גשמים: אמר ר' זירא לנודר. דלאמרי' בתמני': ואמרינן עלה כו' מיתיבי אינו אסור אלא עד ראש חדש אדר הראשון. "אדר" אלמא סתמא דאדר דקאמר ראשון הוא, לימא מתני' רבי יהודה היא דתניא אדר הראשון כותב "אדר הראשון", אדר שני כותב "אדר" סתם, דברי ר"מ ר' יהודה אומר "אדר הראשון כותב סתם, אדר שני כותב "תיניין". אמר אביי אפילו תימא ר"מ: הא דידע דמעברא שתא הא דלא ידע והתניא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואמר ר' זירא לנודר דהנודר אסור עד זמן כנ"ל והיינו בין עד הגשם בין עד הגשמים ומתקי: (ב) ד"ה ואמרינן וכו' דאפי' רשב"ג דמיקל הכא.

נוסח אחר

הנודר עד אודך — מפי הראשונים על סתם: א) הראשון ב) אז הנני